

КИР БУЛИЧОВ

КОМУ Е НУЖНО ТОВА?

Превод от руски: Николай Дянков, 1985

chitanka.info

— И кому е нужно това? — вежливо ме попита Николай.

От Волга лъхаше свеж въздух, иззад завоя изпълзя параход, обкичен с огърлици от светлини. От палубата му долиташе музика — на кърмата танцуваха.

— Най-вече на науката — отвърнах аз. Отговорът ми не беше кой знае колко сполучлив, но по-добър не можах да измисля.

В същност на науката нищо не й е нужно. Науката е един от начините за общуването ни със света, наравно с поезията. Следователно... Нямаше смисъл да развивам по-нататък мисълта си. На Николай му беше приятен самият факт, че беседва с мен, една жена учен от Москва. От клуба излизаха хора, филмът току-що беше свършил. Те минаваха край пейката, заглеждаха се в нас, някои ни поздравяваха. Ето кое му беше приятно на Николай.

— За науката това, разбира се, е необходимо — каза Николай.

Интересно, помислих си. Някога в това село бях живяла три години, бях ходила тук на училище и донякъде бях влюбена в Николай, но той беше десет години по-голям от мен. Беше се върнал от казармата и работеше като шофьор. Минаха двайсет години и аз станах съвсем голяма, дойдох си за една седмица на село, защото нямаше къде другаде да избягам от Москва, и се оказа, че Николай е къде-къде по-млад от мен. И не само защото почти не се бе изменил, даже не беше се оженил. Но главно поради това, че още в първите минути, когато влязох при баба Глаша, той призна старшинството ми. А аз приех признанието като нещо заслужено.

— И все пак — каза Николай, като се стараеше да се изразява научно — нали всичко трябва да има приложение в практиката.

— Имаше вече едно приложение в практиката. Ще има и други.

— Я разкажи.

Разказах на Николай накратко за онази сесия в Литературния музей, без да мога да предам неловкото чувство от провалилия се фокус. Залата беше наполовина празна, но това нямаше никакво значение, защото цветът на литературоведския свят беше налице. Саня Добряк, моят асистент, подготвяше апаратурата, а на мен все ми се струваше, че съм облечена неподходящо за един такъв тържествен случай. По лицето на Добряк разбирах, че се вълнувам — той е много внимателен към моите настроения. Чувствувах остра нужда от черен фрак с роза на ревера. Зрителите ме гледаха доброжелателно, но с

известна скука в погледите. Постарах се да мина без формули и технически подробности; обясних им просто, че в работата на графолозите, макар и да ги обвиняват в шарлатанство (и не без основание), има зрънце истина: почеркът е свързан с характера на човека, с душевното му състояние, с възпитанието и така нататък. Разказах им как получихме една поръчка от криминалистите, на пръв поглед фантастична. Същността ѝ се заключаваше в това, че ако почеркът наистина е абсолютно индивидуален, то не би ли могло да се намери някакво съответствие например между него и човешката външност. Признах, че на сегашния етап тази цел не бе постигната, макар че все още не губим надежди.

След като завърших с общата част, разказах на литературоведите за същината на нашите постижения: Ние успяхме да напишаме връзката между почерка и гласа на човека. Разбираме, че до крайната победа е още далеч, но тъй като литературоведите, дочули за нашата работа, се обърнаха към нас с молба да я покажем, дойдохме пред уважаемите специалисти, за да могат те да проверят, да се убедят и т.н.

Щом завърших, литературоведите се размърдаха, закашляха, а аз суетно предложих на желаещите да изберат за демонстрация произволно един от текстовете, написани от ръката на Великия поет от миналия век.

След минутно колебание от първия ред се надигна старец с академична външност, наведе се над масата, изтегли от купа един лист и аз почувствувах, че той се притеснява също като студент по време на изпит. Старецът прехвърли с очи текста като мърдаше беззвучно с устни, сетне кимна и каза:

— Ето това...

Саня ловко изскочи на сцената, прие текста и ми го предаде. Предоставяше ми честта да натисна копчето.

Вкарах листа в сканиращия механизъм, настроих репродуктора и натиснах необходимите копчета. Нашият апарат, който съвсем не бе свършен, напрегна сили и започна малко дрезгаво, забързано и високо да чете стихове. Литературоведите слушаха внимателно, навели глави на различни страни, и според мен с целия си вид се стараеха да ме убедят, че на тях вече им се е случвало да слушат гласа на Великия поет, макар да бях сигурна, че сред тях нямаше нито един по-възрастен от сто и петдесет години.

Поетът завърши строфата, въздъхна и млъкна.

Литературоведите се споглеждаха, като се двоумяха дали да ръкопляскаат или не. Разбирах цялата сложност на тяхното поведение. Ако се показва научен експеримент, не е прието да се ръкопляска. Но ако това е просто фокус, няма да е лошо и да се плесне два-три пъти.

Най-накрая един от тях неуверено плесна, след него втори, трети и залата с облекчение ни награди с аплодисментите си.

След това топло ни благодариха, съобщиха ни, че нашето постижение открива перспективи и ни пожелаха по-нататъшни успехи.

Изпълнили своя дълг, учените се разотидоха по домовете си, за да се заемат с трактовката на още непубликуваните редове на Великия поет. А ние със Саня прибрахме апаратурата и потеглихме обратно към лабораторията.

По пътя произнесох кратък монолог, за да утеша Саня, а може би и самата себе си. Казах, че специалистите, пред които току-що демонстрирахме експеримента, са свикнали да се смятат за монополисти във всяка област на знанието, която има отношение към Великия поет. Онова, което не могат, те го отхвърлят като ненужно. Гласът не им е необходим. Те не могат да извлекат от него полза за литературознанието.

Бях несправедлива към специалистите, но не можех да превъзмогна обидата. По-добре да беше минало без аплодисменти, да бяха задали въпроси...

Всичко това разказах на Николай.

— Нищо, Лера — утеша ме той. — Скоро ще се научиш по ръката да отгатваш и лицата. Тогава милицията ще ти бъде много благодарна. Само гледай да не сбъркаш, че иначе може да обвините някой невинен.

— Благодаря — казах аз. — Нещо много комари има днес. Хайде да си тръгваме.

Баба Глаша ни чакаше да прием чай. За науката повече не отворихме дума. Пък и едва ли бихме могли, дори и да искахме. Баба Глаша беше приказлива жена и не търпеше конкуренция.

След един час Николай си отиде, а аз легнах и както винаги погледнах към стената, където една до друга бяха наредени репродукции на картини от списания и безброй семейни фотографии, потъмнели от годините.

— Аз лампата я загасям — каза баба Глаша. — Не възразяваш, нали?

— Не. Лека нощ.

Баба Глаша дълго се въртя в леглото и сумтя.

— Не ви ли се спи? — попитах.

— Не ми се спи — призна си баба Глаша. — На мене много сън не ми трябва. Ако не беше ти, щях да си поشيا малко.

— Светлината не ми пречи, нали знаете.

— Не, трябва да има ред. Ето колко години вече сама живея и все не мога да свикна. А при Антон имаше ред. И лягахме, и ставахме по едно и също време. Млада бях аз тогава и мърморех, ама сега разбирам — прав си беше той.

— Елате ни някога на гости в Москва, ще се радваме. Все обещавате, а не можете да се решите.

— Все някога ще се реша. Толкова години не съм ходила никъде. Чувството не ми дава, ти знаеш.

Знаех. Всички в нашето семейство знаеха и в селото всички знаеха. Антон беше пропаднал без вест. Съобщение за смъртта му баба Глаша не получи. И затова противно на всеки здрав разум все още й се струваше, че той може би ще се върне. Тя изобщо не напускате селото, даже и къщата никога не заключваше. И не излизаше, без да остави храна в печката и пресен чай в чайника: Антон бил голям ценител на чая. Така че баба Глаша нямаше да замине за Москва, до последния си ден нямаше да напусне своя пост. Сетне заспах.

Сутринта се събудих и първото, което видях, щом отворих очи, беше веселия поглед на къдрокосия Антон от сватбената фотография. И още един друг негов, уморен поглед от военната фотография. Замислих се и открих, че бе загинал, когато е бил на моите години. А оттогава бяха минали много години, повече, отколкото бе живял.

Баба Глаша готвеше, но щом чу, че ставам, веднага започна да слага масата. Излязох да се измия в пруста. И оттам през откренатата врата попитах:

— Бабо Глаша, ти пазиш ли още писмата на Антон?

— Кои писма?

— Нали все пак ти е писал от фронта?

— Получих само две писма. Това беше.

— Покажи ми ги.

— Защо ти са?

— Трябват ми.

Пресъздадохме гласа на Антон. Оказа се нисък, строг и много уморен. Сетне Саня Добряк го записа на плоча — баба Глаша имаше грамофон.

След един месец получих писмо от Николай. Извадих го от пощенската кутия, когато бързах за работа, и го прочетох едва в лабораторията.

„Скъпа Калерия!

Приеми поклон от твоя познат Николай Семьонов. Все се канех да ти пиша по-рано, но имах работа до гуша, пък и нямаше за какво. При нас всичко си е както преди, но плочата ти направи силно впечатление. Глафира вече втора седмица лее сълзи. Вика, че си ѝ върнала живота. Страх ме е, че ще се похаби плочата — нова приготви. Май че не биваше да ѝ правиш такъв подарък...“

Не можах да дочета писмото. Дойде старец с академична външност и в него познах литературоведа, който на прослушването избираше текста. Беше дошъл с идея, от която Добряк изпадна във възторг. Донесъл беше една абсолютно задраскана чернова на Великия поет, от която специалистите вече сто години се мъчеха да отгатна два стиха. Ученият решил да опита зачеркнатите редове на нашата машина — поетът може изведнъж да ги каже на глас и ние ще се досетим.

Не вярвах много в успеха, но не пожелах да споря. Саня Добряк се зае да приготви апаратурата, а аз дочетох писмото.

„... Тя ме моли да ти пратя много поздрав, обещава да дойде в Москва, но сигурно само ще те излъже. Ето точните ѝ думи: «Като че по телефона, съвсем като по телефона». Това тя за гласа на Антон казва. А спомняш ли си, когато ти бях задавал въпроса: Кому е нужно това? Сега вече получих нагледен пример и взимам думите си обратно. Даже имам и своя молба: направи една плоча и за

мен. Мъничка. Изпращам ти бележка с думите. Тази бележка съм пазил цели двайсет години. Твой уважаващ те Николай.“

Разгънах пожълтялата бележка, надраскана с кръгли, още детски букви. „Коля — бе написано там — на тебе ти се струва, че аз съм още твърде малка, за да ми обръщаш внимание. Това не е така...“

— Калерия Петровна — възкликна ученият, — вие само чуйте!

Чак сега се сетих, че апаратът работи и познатият глас на Великия поет ту се издига стремително нагоре, ту изчезва, задраскан в черновата.

— Чуйте само!

— Още веднъж? — попита Добряк.

— Разбира се. Макар че няма никакво съмнение — вторият стих започва с думите „тихият гений“. Даже е безсмислено да се спори. Та той лично го потвърждава!

А когато щастливият учен си отиде, обърнах се към гордия от победата Добряк:

— Пусни тази бележка.

— Това пак той ли е? — попита Добряк, без да погледне бележката.

— Не — казах.

Саня включи Машината.

— Коля — раздаде се треперещ от сълзи детски глас, — на тебе ти се струва, че аз съм още твърде малка, за да ми обръщаш внимание. Това не е така...

— Това пък какво е! — възкликна Добряк. — Каква е тая детска градина? Какви са тия глупости?

— Добре, добре — засмях се аз. — Върни ми бележката. Но за в бъдеще те съветвам да не обиждаш любимата си началничка. Знай, че и тя някога е била малка.

— Вие? И по такъв начин? Да се унижавате пред един мъж?

Добряк говореше гневно.

— Та аз бях едва на петнадесет години — отвърнах виновно. — А той беше истински шофьор.

Публикувано в списание „Наука и техника за младежта“, брой
9/1985 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.